Рішення разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Костянтин Артьомов 1998 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2021 році Інститут прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків за спеціальністю 081 Право, навчається в аспірантурі Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України з 2022 р. до цього часу, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України від 21.02.2025 р. № 50, у складі:

Голови разової ради – Наталії Юзікової, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України;

Рецензентів – Олени Лахової, кандидата юридичних наук, доцента кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України;

Олександра Сачка, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України;

Офіційних опонентів – Анастасії Хильченко, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України;

Сергія Школи, кандидата юридичних наук, доцента, завідувача кафедри публічного права НТУ «Дніпровська політехніка» Міністерства освіти і науки України;

На засіданні «10» квітня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право Костянтину Артьомову на підставі публічного захисту дисертації «Особливості індивідуалізації покарання в умовах реформування кримінального законодавства» за спеціальністю 081 Право.

Дисертацію виконано у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара, Міністерство освіти і науки України,

Науковий керівник – Тетяна Корнякова, докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису із дотриманням вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету

Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), зокрема, вона містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, яке полягає у визначенні поняття індивідуалізації покарання, його нормативному закріпленні та застосуванні на практиці; встановленні проблематики індивідуалізації покарання та її ролі у виправленні правопорушників; обґрунтуванні необхідності застосування відповідного покарання до певної особи; розробці та систематизації концепції індивідуалізації покарання, яка покликана вирішити проблемні питання застосування та реалізації індивідуалізації покарання шляхом внесення змін до чинного законодавства; запропоновано впровадження до кримінального законодавства «Інституту публічного вибачення» як профілактичного індивідуалізованого заходу запобігання вчиненню кримінальних правопорушень у майбутньому. що має істотне значення для галузі знань 08 Право. Дисертація виконана державною мовою із дотриманням вимог до оформлення дисертації, встановлених МОН України. Обсяг основного тексту дисертації відповідає нормам, встановленим освітньо-науковою програмою "Право" за спеціальністю 081 Право Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Здобувач має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України (з них 3 статті – одноосібні, 1 стаття – у співавторстві з науковим керівником), 1 стаття в іноземному виданні – у співавторстві з науковим керівником, 3 - тези доповідей міжнародних наукових конференцій, які відповідають вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, зокрема:

1. Артьомов К.Ю. Індивідуалізація при призначенні штрафів у кримінальному законодавстві: вітчизняна практика та зарубіжний досвід. Європейські Перспективи. Випуск № 1, 2022. С.113-118. DOI: https://doi.org/10.32782/EP.2022.1.17
2. Артьомов К.Ю. Індивідуалізація при призначенні психологічних покарань. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 4, 2023. С.130-135. DOI: https://doi.org/10.32782/39221528
3. Артьомов К.Ю. Індивідуалізація при призначенні кримінального покарання у виді довічного позбавлення волі. Право ЮА, 2023. С.44-49. DOI: https://doi.org/10.32782/LAW.UA.2023.4-2.7
4. Артьомов К.Ю., Корнякова Т.В. Чат GPT як особа злочинця. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 3, 2023. С.61-66. DOI https://doi.org/10.32782/39221505
5. Артьомов К.Ю., Корнякова Т.В. Проблематика індивідуалізації застосування виправних заходів для впливу на особу та особистість правопорушника. Sciences of Europe № 107, 2022. С. 35-38. (Praha, Czech Republic) URL: https://www.europe-science.com/wp-content/uploads/2022/12/Sciences-of-Europe-No-107-2022.pdf
6. Артьомов К.Ю., Індивідуалізація покарання при специфічності суб'єкта правопорушень. Сучасні виклики правової науки. Матеріали XV Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (10 листопада 2024 року). Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, 2024. С. 257-259.
7. Артьомов К.Ю., Індивідуалізація покарання у виді штрафу та його вплив на психологію правопорушника. Сучасні виклики правової науки. Матеріали XV Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (10 листопада 2024 року). Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, 2024. С.212-213.
8. Артьомов К.Ю. Недостатність реалізації принципу індивідуалізації у досудовій доповіді. Теорія модернізації в контексті сучасної світової науки» ГО «Міжнародний центр

наукових досліджень». Матеріали IV Міжнародної наукової конференції, м. Мукачево. Ukrlogos Group, 2025. С. 147-149.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці

Голова спеціалізованої вченої ради Юзікова Н. С., доктор юридичних наук (12.00.08 – кримінальне право і процес), професор, професор кафедри адміністративного і кримінального права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. Зауважень немає.

Офіційний опонент Хильченко А. С., кандидат юридичних наук (12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право), доцент, доцент кафедри кримінального права, Національний університет «Одеська юридична академія». Зауваження:

1. Щодо авторського поняття індивідуалізації покарання як новизни представленої роботи. Загальновідомо, що при визначенні правової природи індивідуалізації покарання необхідно керуватися плюралістичним методом та розуміти, що індивідуалізація є багатоаспектним явищем: це не суто індивідуалістичний підхід до обрання міри покарання, це метод кримінально-правової політики, на якому базується побудова кримінально-правових санкцій, це керівна ідея, (принцип), що пронизує кримінальний закон та практику його застосування. У методології та методиці визначення покарання це є базисом, на якому формуються конкретні правила (норми) та критерії призначення покарання. Дисертант надає визначення індивідуалізації покарання як «багатоаспектний процес, який виокремлює особу злочинця та характеризується співвідношенням міри покарання та особливостей особистості» (с. 24 по тексту). На нашу думку, така позиція не достатньо розкриває правової природи індивідуалізації покарання на категоріальному рівні. Виникає поняття, чи є вдалим освітлення такого багатоаспектного явища як індивідуалізація покарання через категорії «процес», що фактично зводить її (індивідуалізацію покарання) до ототожнення зі стадією призначення чи відбування покарання у цілому (те, що ми спостерігаємо по тексту роботи, про що йтиме мова далі).

Якщо це «багатоаспектний процес», то чому дисертант його розкриває фактично лише через врахування кримінологічної характеристики особи винного. Хоча дисертант ставить за мету дослідити особливості індивідуалізації покарання на стадії його призначення, але не розглянутими є базові критерії (вимоги) щодо обрання пропорційного покарання через врахування особливостей діяння. Необхідно розуміти, що про індивідуалізацію покарання ми повинні вести мову не лише через врахування ст. 65 КК України (с. 89 роботи). І, як правило, це не вся стаття, а в першу чергу вимоги, закріплені у п. 3 ч. 1 ст. 65 КК України. Тому категоріально невірно розуміти індивідуалізацію покарання як загальні засади призначення покарання, викладені у ст. 65 КК України.

Крім цього, як видається, у п. 1.2. та розділ 2 роботи фактично мова йде про індивідуалізацію покарання як принцип його призначення. У зв'язку з цим та зазначеним вище викликає зауваження відсутність окремого підрозділу, що присвячений дослідженню поняттю індивідуалізації покарання та її складових (це питання фактично розкрите лише на сторінках 84-85). У п. 1.3 у назві автор зазначає і про структуру індивідуалізації, але по тексту підрозділу відсутнє розкриття цього аспекту.

Якщо автор визначає індивідуалізацію покарання як «багатоаспектний процес», то раціональним є конкретизація та відмежування від суміжних категорій: принцип, метод кримінально-правової політики, особистісний (індивідуалістичний) підхід при призначенні та відбуванні покарання. Тому приходимо до висновку, що автор пі індивідуалізацією покарання розуміє процес щодо призначення та відбування покарання у цілому, заснований на особистісному підході (це корелює, на нашу думку, з тими характеристиками індивідуалізації покарання, які виділяє автор по тексту та у висновках (п.2) та

пропонованими інструментами концепції (п.9 висновків), а у розділі 2 намагається розкрити це поняття через категорію принцип).

Отже, як видається, авторське визначення індивідуалізації зводиться до ототожнення індивідуалізації з процесом призначення покарання та процесом, що опосередковується діяльністю відповідних органів з відбування покарання, які базуються на особистісному підході та полягають у врахуванні криміналістичної характеристики особи винного. Така позиція є дискусійною та не розкриває суті індивідуалізації покарання на категоріальному рівні.

2.Архітектоніка роботи. Аналіз запропонованого тексту та його змісту свідчить ро не цілком вірний розподіл матеріалу за правилами формальної логіки, а, інколи, некоректне застосування понятійно-категоріального апарату при визначенні назви розділів. Як видається, підрозділи 2.3 та 3.2 повинні бути віднесені до одного розділу. Кримінологічна характеристика особи правопорушника як головний елемент індивідуалізації покарання, подана у п. 2.1, могла б стати частиною концепції індивідуалізації покарання (яку автор запропонував розкрити у розділі 3). Назва розділу другого викликає заперечення (які проблеми – нормативні, практичні). Чи в інших розділах не розглядається проблематика? Другий розділ, видається, розкриває теоретичні та практичні засади реалізації індивідуалізації покарання як принципу, окрім п. 2.1. Тому, щоб об'єднати матеріал, освітлений у всіх підрозділах розділу 2, логічно було б назвати розділ 2 як «Кримінально-правові та кримінологічні засади врахування (або реалізації) індивідуалізації при застосуванні покарання».

3.Щодо концепції індивідуалізації покарання. Це є окремі прикладні інструменти, а не основоположні засадничі інструменти, що можуть бути застосовані до всіх покарань на різних рівнях правозастосування (тому, чи є можливим вести мову про концепцію?). Як видається, більше йде мова про окремі прикладні засади удосконалення врахування індивідуалізованого підходу при реалізації покарання. Це пов'язано з тим, що не повністю розкриті елементи (вимоги/критерії) індивідуалізації покарання, що пов'язані з призначенням пропорційного покарання (не лише врахування кримінологічної характеристики особи винного, а й особливостей конкретного вчиненого діяння).

Крім цього, навіть з формальних моментів підрозділ 3.1 не достатньо розкриває поняття концепції, яка зводиться виключно до розуміння індивідуалізації як багатоаспектного процесу, методу індивідуалізації як багатоаспектного процесу, методу індивідуалізації та органів. Це є більш програмою. Системне тлумачення як розділу 2, так і розділу 3, свідчить про те, що необхідно вести мову про концепцію реформування законодавства у частині врахування індивідуалізованого підходу, а не концепцію індивідуалізації покарання як багатоаспектного процесу.

Крім зазначеного, незрозумілою є позиція автора щодо необхідності закріплення визначення індивідуалізації покарання у КПК України у той час, як нормативна база індивідуалізації закріплена у КК України.

4.Щодо особливостей індивідуалізації покарання на стадії його призначення. Вважаємо, що зміст індивідуалізації, про яку говорить автор, на двох рівнях правозастосування (як це ставить дисертант за мету як наскрізну ідею роботи, а саме на етапах призначення та відбування) не є повною мірою освітлений. Недостатнього пояснення надано, чому саме певні види покарання аналізуються та чому саме у цих покараннях індивідуалі у цих покарання індивідуалізація виражена не повною мірою (с. 140)? Не освітлені нормативні базові критерії індивідуалізації, що можуть бути застосовані до всіх видів покарань, та відображати особливості врахування і особи діяча, і діяння.

Хочеться звернути увагу, що розробники проєкту нового КК фактично замінили індивідуалізацію покарання принципом пропорційності. У зв'язку з цим доцільно було б дослідити індивідуалізацію покарання крізь призму пропорційності та її критеріїв (необхідність, достатність покарання) тощо. Звідси, фундаментальні характеристики індивідуалізації покарання, які виділяє автор, (п.2 «Висновків» та по тексту) та «набір

інструментів», які покладені в основу концепції індивідуалізації покарання (п. 9 «Висновків» та по тексту) недостатньо відображають правову природу та механізм реалізації індивідуалізації покарання як засадничого принципу на двох рівнях правозастосування щодо всіх покарань, а більше відображає необхідність врахування індивідуалізованого підходу при призначенні та відбуванні покарання в окремих випадках.

Офіційний опонент Школа С. М., кандидат юридичних наук (12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право), доцент, завідувач кафедри публічного права, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка». Зауваження:

1.Нормативно-правова база дисертації «включає Конституцію України, законодавчі акти України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, кримінальне вітчизняне та зарубіжне законодавство» (С. 24). Чи не занадто широка база нормативних документів для дослідження? Доцільно було б виділити також емпіричну та інформаційну базу. Про що свідчить використання автором, зокрема у підрозділі 1.3, статистичних даних Державної судової адміністрації України, аналітичних матеріалів та звітів Вищого антикорупційного суду, Верховного Суду та Офісу Генерального прокурора.

2.Згідно з вимогами до оформлення дисертації, у розділі «Наукова новизна отриманих результатів» аргументовано, коротко та чітко необхідно представити основні наукові положення, які виносяться на захист, із зазначенням відмінності одержаних з позначкою «вперше» і 9 пунктів про удосконалення і набуття подальшого розвитку без аргументації і без зазначення відмінностей результатів дослідження від відомих раніше (С. 24-26). Також, на мою думку, пункт новизни про те, що дисертант вперше «визначив прогалину у порядку складання досудової доповіді як способу дослідження судом особи обвинуваченого, через відсутність законодавчих вимог щодо наявності фаху з психології у уповноваженої на складання досудової доповіді посадової особи» (С. 25) не можна констатувати як одне з основних досягнень.

3.Назва підрозділу 1.2. говорить про те, що автор в ньому досліджує індивідуалізацію покарання не лише в Україні, а й Світі. Виникає питання: що це за «Світ»? Це Франція і Німеччина, про які йде мова наприкінці підрозділу?

4.Підрозділ 2.1. має назву «Кримінологічна характеристика особи правопорушника як головний елемент індивідуалізації покарання». Він починається зі слів: «Від криміналістичної характеристики особи правопорушника залежить застосоване до нього покарання». (С.101). Мабуть це друкарська посилка? Далі дисертант зазначає, що «багато статей передбачають можливість зміни покарання на підставі даних про особу» і наводить як приклади положення статей 69, 75 КК України, 91, 178, 314-1 КПК України. Вісім сторінок тексту присвячено цитуванню «Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, основним завданням психологічної експертизи визначення у підекспертної особи» і «Порядку складення досудової доповіді». Вважаю, що зміст цього підрозділу не повною мірою відповідає його назві (про кримінологічну характеристику особи).

5.У цьому ж підрозділі (С. 113-114) автор «презюмує»доповнення КК України статтею 286-2, передбачивши у ній відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху, обслуговування, виробництва, або експлуатації транспортного засобу, із ввімкненою системою «автопілот». Подібний алгоритм, на думку здобувача, можливо застосувати і до роботизованої хірургії: приміром, якщо доповнити КК України статтею 140-1, що передбачала б відповідальність за неналежне надання медичних послуг роботом-хірургом. Але, перед «презентацією» таких доповнень КК України, Артьомов К.Ю. стверджує, що в Україні відсутні статистичні дані щодо ДТП за участю машин із ввімкненим автопілотом, а також летальні випадки хірургічного втручання при використанні робота-хірурга (С. 113). Якщо приклади таких кримінальних правопорушень відсутні, то в чому доцільність встановлення за їх вчинення кримінальної відповідальності?

6.У підрозділі 2.3 дисертант зазначає, що чинне вітчизняне законодавство передбачає такі види покарань, що не пов'язані з позбавленням волі, серед яких, зокрема, арешт і тримання військовослужбовців в дисциплінарному батальйоні (С. 139-140) Питання: чому автор вважає, що тримання засудженого військовослужбовця в умовах ізоляції на гауптвахті або в дисциплінарному батальйоні не пов'язане з позбавленням волі?

Рецензент Лахова О. В., кандидат юридичних наук (12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право), доцент, доцент кафедри адміністративного і кримінального права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. Зауваження:

1. Статтею 51 ККУ передбачено на поточний момент 14 окремих, самостійних видів покарань. Призначення кожного з них відповідно до правил призначення покарань та санкцій Особливої частини ККУ має гуртуватися за певних принципах, і на принципі індивідуалізації, зокрема. Автором в підрозділах 2.3 та 3.2 роботи акцентовано увагу щодо реалізації індивідуалізації покарання при призначенні та виконанні покарань у виді штрафу та позбавлення права обіймати певні посади та займатися певною діяльністю, позбавлення волі (без конкретизації - на конкретний строк чи довічно). Проте поза дослідницькою увагою залишені питання індивідуалізації інших видів покарань. З огляду на зазначене, хотілось би, щоб автор більш глибоко розкрив власне, авторське обґрунтування саме такого підходу розкриття предмету дослідження.

2. Автором грунтовно досліджено низку положень щодо обґрунтування застосування певного покарання виходячи з кримінологічної характеристики особи, що вчинила кримінальне правопорушення, як головного елементу індивідуалізації покарання (підрозділ 2.1 дисертації) та зроблені відповідні узагальнення, окрім того особливості такої індивідуалізації розглянуто також через призму судової практики (підрозділ 1.3 дисертації). Проте не знайшли достатнього відображення особливості індивідуалізації покарання щодо неповнолітніх обвинувачених; осіб похилого віку; жінок; осіб в уразливих станах; осіб, що наділені владними повноваження та/або є публічними особами; осіб, які мають суспільний вплив (в сфері культури, спорту, політики, права, тощо); осіб, які займають особливо відповідальні посади; осіб, які мають окремі соціальні статуси, та інші. Дисертант не визначає ці категорію осіб як окремі та такі, щодо яких мають бути (наявні) окремі кримінально-процесуальні особливості доказової діяльності уповноважених осіб при обранні та визначенні кримінального покарання. Вбачається за необхідне узагальнити та визначити свою позицію Артьомова К. Ю. щодо наявності/відсутності таких особливостей та їх кореляції з індивідуалізацією покарання.

3. Дисертантом, із врахуванням отриманих дослідницьких результатів, при застосуванні принципу індивідуалізації покарання, пропонується Концепція індивідуалізації покарання, яка являє собою систематизований підхід щодо теоретичного закріплення у законодавстві поняття «індивідуалізації покарання» та забезпечення і покращення практичної реалізації компетентними органами при виконанні покарань. В межах авторського бачення пропонуються такі новації, включення до системи органів, що уповноважені на здійснення практичної реалізації принципу індивідуалізації покарання окрім суду (що, безсумнівно, відповідає положенням чинних ККУ та КПКУ), ще й судово-експертні установи, які уповноважені надавати суду висновок про особу винного; органи з питань пробації; установи виконання покарань. Проте, не чітко простежується розмежування компетенції зазначених суб'єктів з базовими державними інститутами, які забезпечують механізми відправлення правосуддя та виконання покарання - судом. В контексті запропонованих новацій поза увагою залишено ст. 4 КВКУ, що підставою виконання і відбування покарання є вирок суду, який набрав законної сили, інші рішення суду, а також закон України про амністію та акт помилування. Варто надати розширену аргументацію щодо виключення делегування повноважень по відправленню правосуддя, порядку та підстав відбування кримінального покарання під час публічного захисту.

4. Автором в контексті вирішення окремих наукових завдань наводяться приклади та проводиться аналогія щодо реалізації індивідуалізації покарань в окремих зарубіжних країнах - Швеції, Фінляндії, Данії, Австрії, Франції, Іспанії, Португалії, Польщі, Угорщині, США (підрозділ 2.2 дисертації, зокрема, с. 142, 152-158), аналізується вітчизняна судова практика (с. 143-147). Проте, практику ЄСПЛ щодо доказування обґрунтованості застосування певних видів покарань в контексті їх індивідуалізації та обґрунтуванню впливу цих рішень на практику національного судочинства не взято до уваги. Але вивчення досвіду ЄСПЛ в контексті удосконалення захисту прав людини вбачається важливим елементом сучасних наукових досліджень з огляду на статус України як країни-кандидатки на членство в ЄС. Врахування дисертантом зазначеного значно посилило б наукову глибину та практичне значення отриманих результатів.

Рецензент Сачко О. В., доктор юридичних наук (12.00.09 – кримінальний процес; криміналістика; оперативно-розшукова діяльність; судова медицина та психіатрія), професор, професор кафедри адміністративного і кримінального права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. Зауваження:

1.З анотації до роботи видно, що автором запропоновано відповідні зміни до Кримінального та Кримінально-процесуального законодавства (стор. 5-7), разом з тим, робота не містить Актів впровадження в законодавчу діяльність, що могло б значно підвищити рівень та значення даної роботи.

2.По-друге, автор в роботі неодноразово зазначає, що запропоновані відповідні зміни до Кримінального та Кримінального процесуального законодавства, хотілося б почути думку автора чи аналізувалися ним в роботі норми кримінально-виконавчого законодавства, оскільки, як відомо, саме вони покликані врегулювати відносини, які виникають з приводу порядку та умов виконання та відбування покарань.

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради,

«Проти» - немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Костянтину Артьомову ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Голова разової спеціалізованої вченої ради Наталія ЮЗІКОВА